

FORSLAG TIL FORSKRIFT TIL DEN NYE MINERALLOVEN - HØRING

Innledning:

Nærings- og handelsdepartementet sendte den 14. september forslag til forskrift til den nye mineralloven på høring. Mineralloven som trer i kraft fra nyttår er forutsatt utfylt av forskrifter, og det er derfor nødvendig at forskriftene er på plass ved lovens ikrafttreden. Høringsfristen er satt til 9. november, og vil ikke bli utvidet.

Forskriftene omfatter i hovedsak tekniske forhold som størrelse og form på undersøkelses- (mutinger) og utvinningsområder (utmål) og satser for saksbehandlingsgebyr og avgifter til staten for opprettholdelse av mineralrettigheter (undersøkelses- og utvinningsavgift). Dette er forhold som i liten grad berører FeFo. Forslaget inneholder imidlertid også forslag til sats for forhøyet grunneieravgift i Finnmark ("urfolksavgift") som i høy grad angår FeFo. I tillegg er det foreslått mindre endringer i tinglysingsforskriften som vil kunne få konsekvenser for FeFo.

Saksfremlegg:

Forhøyet grunneieravgift i Finnmark

Minerallovens § 58 gir departementet hjemmel til å fastsette en høyere årsavgift til grunneier for utvinning av statens mineraler i Finnmark. Dette er en videreføring av en bestemmelse som ble innført i Bergverksloven samtidig med at Finnmarksloven ble vedtatt i 2005. Bestemmelsen har sitt grunnlag i ILO-konvensjonen artikkel 15. Vedtaket i 2005 ble imidlertid ikke fulgt opp med forskrift om høyere avgift i Finnmark.

I mineralloven er den generelle årsavgiften til grunneier ved utvinning av statens mineraler satt til 0,5 % av omsetningsverdien på det som utvinnes. Til sammenligning er tilsvarende grunneieravgift i Bergverksloven bare 0,1 % med et tak på 30.000 kr/år. Den nye loven innebærer således en kraftig økning i vederlaget til grunneiere over hele landet.

I tillegg til den generelle årsavgiften, foreslår departementet en forhøyet årsavgift på 0,2 % i Finnmark. Også denne avgiften går til grunneier.

Direktørens vurdering:

Selv om 0,5 og 0,2 % virker lite kan det utgjøre betydelige summer fordi avgiften beregnes som promille av omsetningen, dvs. uavhengig av driftskostnader og om driften går med overskudd. Det er prisen på mineralet som utvinnes som er avgjørende for grunneieravgiften – jo høyere pris jo høyere inntekt til grunneier uavhengig av driftskostnader og inntjening.

For FeFo og Finnmark vil det i utgangspunktet være fordelaktig med en høyest mulig grunneieravgift. Enhver avgift vil imidlertid gå på bekostningen av avkastningen fra eventuell gruvevirksomhet. Bli den totale avgiftsbelastningen for stor vil det ha betydning for hvor stor interesse gruveselskaper har for å satse i Finnmark. Også offentlige gebyrer og avgifter har betydning. Staten har til nå ikke tatt betalt for utvinning av statens mineraler, men dette er noe som departementet vil utrede.

Det foregår i dag ikke uttak av statens mineraler på FeFos grunn, og direktøren kan følgelig ikke legge fram tall for hva den økte grunneieravgiften vil bety økonomisk. Hvis nefelin hadde vært statens mineral og en legger regnskapstallene for North Cape Minerals på Stjernøya for 2008 til grunn, ville den ordinære årsavgiften til grunneier utgjort 1.155 mill. kr, og den forhøyede avgiften i Finnmark ville utgjort nesten 462.000 kr. Nefelin er imidlertid ikke statens mineral, men grunneiers mineral. FeFo mottok i 2008 drøyt 2 mill. kr i vederlag for nefelin fra Stjernøya.

Så vidt direktøren har brakt i erfaring, er det internasjonalt bare unntaksvis at urfolk får vederlag for ressursutvinning i sine tradisjonelle områder. Et slikt unntak er Red Dog-gruva nordvest i Alaska som produserer sink og bly. Her er det inngått en avtale med urbefolkningen ved Northwest Alaska Native Association Corporation (NANA) om leie av området og om deling av utbytte fra produksjonen. Inntil gruveselskapet har dekket sine kapitalinvesteringer med renter får NANA et vederlag (royalty) på 4,5 % av den årlige produksjonsverdien. NANA vil deretter få 25 % av gruvens nettopprofitt, og denne prosentandelen øker med % hvert 5. år helt opp til 50 %. Avtalen omfatter dessuten utdanning for urfolksmedlemmer, forrang til jobber, kjøp av varer og tjenester lokalt, og konsultasjons- og godkjenningmekanismer for å sikre urfolksinteressene.

Sammenlignet med vederlaget til NANA er en urfolksavgift på 0,2% svært lav. Direktøren er gjort kjent med at en royalty på 2-4 % ikke er uvanlig ved gruvevirksomhet. På dette grunnlag mener direktøren det bør være grunnlag for å sette den forhøyede grunneieravgiften i Finnmark høyere enn 0,2 %, men ønsker ikke å fremme et konkret forslag.

Den forhøyede grunneieravgiften i Finnmark har som nevnt sitt grunnlag i ILO-konvensjonen artikkel 15 hvor det bl.a. heter:

Når det er mulig, skal vedkommende folk ha del i nytteverdien av slik virksomhet og skal få rimelig erstatning for enhver skade de lider på grunn av slik virksomhet.

Den foreslåtte forhøyede grunneieravgiften i Finnmark skal imidlertid forvaltes av grunneier, dvs. av FeFo for virksomhet som skjer på FeFos grunn. Departementet har ikke gitt noen føringer for hvilke formål vederlaget skal benyttes til, kun pekt på at ordningen tilfredsstiller ILO-konvensjonens krav ved at Sametinget har stor innflytelse på bruken av pengene gjennom sin representasjon i FeFo styret.

Det foregår i dag ikke drift på statens mineraler på FeFo grunn, så spørsmålet om hva den forhøyede grunneieravgiften skal benyttes til er ikke presserende. Bruken av disse midlene er uansett ikke noe som angår denne høringen.

Forslag til endring i tinglysningsforskriften

Departementet har forslått at følgende bestemmelse tas inn i tinglysningsforskriften:

*§ 28 Innføring av melding om utvinningsrett i registeret (grunnboka)
Utvinningsrett tinglyses som heftelse på den eller de registerenhetene som ifølge melding fra Direktoratet for mineralforvaltning berøres av utvinningsretten.
Hvis utvinningsretten ligger i en stats- eller bygdeallmenning som ikke er egen registerenhet, registreres utvinningsretten som særskilt registerenhet.*

Direktørens vurdering:

Ettersom FeFos grunn ikke kommer inn under siste avsnitt, betyr det at utvinningsrett skal tinglyses på berørte gårdsnummer og bruksnummer. For FeFos grunn vil det som oftest bety tinglysning på bruksnummer 1. Bruksnr. 1 er i sin opprinnelse ikke en egen registerenhet, men en del av den opprinnelige statsgrunnen (ikke skyldsatt). Tinglysningsmyndighetene anser imidlertid bruksnr. 1 som en egen registerenhet. Konsekvensen av å tinglyse på bruksnr. 1 er at tinglyste heftelser vil hefte ved alt på bruksnr. 1 på vedkommende

gårdsnummer, også på boliger og hytter som står på festet tomt (jf. vindparken ved Havøysund).

For å unngå framtidige problemer må utvinningsretter på bruksnr. 1 registreres som særskilte registerenheter som er fradelt bruksnr. 1, på samme måter som i stats- og bygdeallmenninger.

Direktørens innstilling:

1. Finnmarkseiendommens styre mener den forhøyede grunneieravgiften i Finnmark bør settes vesentlig høyere enn 0,2 % dersom den skal kunne utgjøre et betydningsfullt bidrag til å sikre og utvikle samisk kultur og næringsliv.
2. Tinglysingsforskriftens § 28, 2. ledd bør endres til:
Hvis utvinningsretten ligger i en stats- eller bygdeallmenning, som ikke er egen registerenhet, eller på Finnmarkseiendommen, registreres utvinningsretten som særskilt registerenhet.
Dette for å unngå at utvinningsretten blir tinglyst på bruksnr. 1 og dermed hefte ved alle FeFos festetomter på vedkommende gårdsnummer.

Styrets vedtak:

1. Finnmarkseiendommens styre mener den forhøyede grunneieravgiften i Finnmark bør settes til 0,5 % dersom den skal kunne utgjøre et betydningsfullt bidrag i tråd med Finnmarksloven.
2. Tinglysingsforskriftens § 28, 2. ledd bør endres til:
Hvis utvinningsretten ligger i en stats- eller bygdeallmenning, som ikke er egen registerenhet, eller på Finnmarkseiendommen, registreres utvinningsretten som særskilt registerenhet.
Dette for å unngå at utvinningsretten blir tinglyst på bruksnr. 1 og dermed hefte ved alle FeFos festetomter på vedkommende gårdsnummer.